

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ НА
ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ «ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-
УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА»**

**Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 12 111М
спеціальності 014 Середня освіта (Трудове
навчання та технології)

Освітньо-професійної програми Середня
освіта (Трудове навчання та технології)
Сиволап Дар'я Сергіївна

Керівник к.п.н., доцентка Шпак Лариса
Миколаївна

Рецензент: к.п.н., доцент Шипко Андрій
Леонідович

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНОЇ ОСВІТИ	7
1.1. Характеристика загальної культури особистості.....	7
1.2. Особливості формування технологічної культури, як складової загальної культури особистості.....	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ 10-11-ИХ КЛАСІВ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЇ	23
2.1. Методичні особливості формування технологічної культури учнів в процесі вивчення навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» програми «Технології» 10-11 класи (рівень стандарту).....	23
2.2. Методика організації проєктної діяльності учнів засобами технології виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення).....	31
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. Актуальність розвитку технологічної культури учнів закладів загальної середньої освіти ґрунтується на тому, що розвиток суспільства на сучасному етапі пов'язаний з інтенсивним наростанням обсягів науково-технічної та соціально-культурної інформації. Це вимагає від людини досить високого рівня технологічної культури, яка дозволяє успішно аналізувати і систематизувати інформацію, а також вільно орієнтуватися в будь-яких інформаційних потоках. Технологічна культура проявляється через звички, традиції, звичаї, стереотипи діяльності по створенню і застосуванню об'єктів середовища, що задовольняють потреби людей, а також за допомогою самих цих об'єктів.

«Розвиток освіти сьогодення спонукає до необхідності впровадження у освітній процес закладів середньої освіти сучасних концепцій, програм, інноваційних методик і технологій. Одним із стратегічних завдань середньої освіти є формування особистості, здатної до свідомого вибору за різних життєвих обставин. Особистість повинна вміти швидко адаптуватися до мінливих умов сучасного життя, мобілізувати свої сили для вирішення практичних проблем, орієнтуватися у великих потоках інформації, розробляти та втілювати життєві проєкти» [42].

«Основна мета освітньої галузі «Технології» — формування технічно та технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, набуття учнями життєво необхідних знань та вмінь і навичок ведення домашнього господарства й сімейної економіки, основних компонентів інформаційної культури учнів, забезпечення умов для їх професійного

самовизначення, вироблення в них навичок творчої діяльності, виховання культури праці, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей» [10].

Зв'язок роботи з науковими програмами , планами, темами. Дослідження відповідає тематиці науково-дослідної роботи кафедри фінансів, обліку та підприємництва «Формування професійної майстерності майбутніх інженерів-педагогів у процесі фахової підготовки» за напрямом: актуальні проблеми фахової підготовки майбутніх фахівців середньої та професійної освіти.

Мета дослідження: визначення психолого-педагогічних засад формування технологічної культури учнів закладів загальної середньої освіти та розробка методики формування технологічної культури учнів 10-11-их класів засобами вивчення навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».

Завдання дослідження:

1. Надати загальну характеристику культури особистості учнів закладу загальної середньої освіти.
2. Проаналізувати особливості формування технологічної культури учнів 10-11-их класів в процесі організації проєктної діяльності на заняттях технології.
3. Проаналізувати структуру та зміст програми «Технології» 10-11 клас (рівень стандарту).
4. Розробити календарно-тематичне планування та методику організації проєктної діяльності учнів засобами технології виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення).

Об'єкт дослідження: освітній процес проведення занять технологій в закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження: формування технологічної культури учнів на заняттях технологій у процесі вивчення навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».

Методи дослідження: для розв'язання поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: теоретичний аналіз наукових літературних джерел, синтез, узагальнення, порівняння, конкретизація, спостереження.

Наукова новизна одержаних результатів. Досліджено специфічні зв'язки загальної характеристики культури з культурою особистості учнів на заняттях технологій.

Визначено ефективність формування технологічної культури учнів 10-11-их класів в процесі організації проєктної діяльності на заняттях технологій.

Набуло подальшого розвитку обґрунтування важливості технологічної культури особистості учнів.

Розроблено методику організації проєктної діяльності учнів засобами технологій виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення).

Практичне значення одержаних результатів. Розробка методики формування технологічної культури в процесі організації проєктної діяльності учнів на заняттях технологій засобами технологій виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення).

Апробація результатів дисертації. Участь у V Усеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах».

Участь у V Міжнародній конференції «Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти».

Публікації. Сиволап Д. С. Компетентнісний підхід як основа розвитку особистості учнів ЗСО на заняттях трудового навчання / Д. С. Сиволап // Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах: збірник наукових праць за матеріалами V Усеукраїнської науково-практичної конференції. — Х. : книжкове вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2020 – С. 380-384 [28].

Сиволап Д. С. Розвиток технологічної культури учнів загальної середньої освіти на заняттях технології / Д. С. Сиволап // Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти: збірник наукових праць за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції. — Х., 2020 — С. 160-164 [29].

РОЗДІЛ 1

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНОЇ ОСВІТИ

1.1. Характеристика загальної культури особистості

«Поняття «культура» багатозначне. Спроби його визначення показують, що його зміст залежить від дослідницької позиції автора. В одному дослідники одностайні, що культура виникла разом з появою на Землі людини і розвивалася по мірі оволодіння їм силами природи, вдосконалення суспільства і його самого» [38].

Згідно з О. Пехота: «культура — це свідомо, цілеспрямована творча активність індивідів і співтовариства, прагнення підтримати традиції, покращити і впорядкувати життя, здійснити якісні перетворення, протистояти руйнівним антигуманним тенденціям» [25].

За визначенням дослідника М. Александрової: «культура є духовним виміром цивілізації, її творчою інтенцією» [2]. На думку В. Кременя [18] та В. Андрущенко: «саме культура у суспільстві є гарантом його стабільності» [7].

Рівень культури так само як соціально-багатознаменний прояв характеризується поліфункціональністю. З числа її функцій акцентуються: інформативна, виховна, пізнавальна, комунікативна, аксіологічна, регулятивна та світоглядна.

«Пізнавальна функція культури фіксує досягнення людства в кожному суспільно-історичну епоху, завдяки ній соціальні спільноти пізнають самі себе, свої суспільні потреби та інтереси, свої особливості й місце у світовій історії, формують своє ставлення до інших суспільних систем» [40].

Інформативна функція здійснює передачу, трансляцію зібраного суспільного досвіду як за «вертикаллю», таким чином і за «горизонталлю» — взаємообмін внутрішніми цінностями серед людей.

«Комунікативна функція полягає в передаванні історичного досвіду поколінь через механізм культурної спадкоємності та формуванні на цій підставі різноманітних способів і типів спілкування між людьми. Ця функція виконує роль збирача етнічних сил та фундатора народності й нації, забезпечуючи живий зв'язок поколінь та закладаючи фундамент для становлення і зростання духовного потенціалу кожної нації» [34].

Регулятивна функція реалізується з допомогою певних норм, оволодіння якими необхідне будь-кому з метою ефективного пристосування у світі. Норми у формі звичаїв, у постаті традицій, звичаїв, ритуалів призначаються знаряддями пристосування цінностей до умов існування у конкретному багатознаменному вимірі

Аксіологічна функція полягає у створенні у людини конкретних ціннісних орієнтирів, культурних смаків людини, моральних конструкцій. Вона висловлює своє ставлення до культури.

Світоглядна функція культури виражається в тому, що вона синтезує в цілісно-завершену форму систему умов внутрішнього світу людини — пізнавальних, чуттєво-емоційних, волевих, оцінюючих. Розвиток світорозуміння, через який вона включається в різноманітні області соціокультурної регуляції вважається головним способом цивілізованого впливу на людину.

Виховна функція проявляється в тому, що рівень культури не лише пристосовує особу до природної та суспільної сфери, сприяє її соціалізації, проте також виступає ще й фактором саморозвитку людей. Освоївши попередній досвід, суспільство ніяк не закінчує саморозвитку, а репродукує цивілізацію, визначає перед собою новітні актуальні цілі з метою задоволення матеріальних та духовних потреб.

Емоційно-естетична функція може допомогти сприймати та розуміти людині навколишнє середовище, відчувати, надихати на творчість.

«Діагностична та прогностична функція дозволяють надати оцінку тому, що відбувається в суспільстві, своєчасно відреагувати на зміни й процеси, а також передбачити подальший розвиток подій і перспективи майбутнього» [4].

Багатоплановість культури обумовлює складність її структури.

«Морфологія культури — розділ культурології, що досліджує внутрішню структуру та організаційно-функціональну будову культури» [22].

«Культуру, як і будь-яке складне явище поділяють на ядро й периферію. Ядро — це сукупність усіх домінуючих рис, основоположних принципів. Забезпечує стійкість і стабільність структури. Периферія (риси і якості, що не є суттєвими при визначенні культури) дозволяють пристосуватися до змін навколишнього середовища. Культуру можна поділити на три рівні: кумулятивний (накопичування всіх цінностей та досвіду), побутовий рівень (конкретне використання людьми результатів наукових та інших досягнень думки) та трансляційний рівень, що забезпечує взаємне проникнення попередніх двох рівнів. Також можна поділити культуру на субстанційний рівень (ядро — норми культури, релігія, право) та функціональний (динамічніший, що забезпечує функціонування культури — табу, звички людини)» [35].

Рівень культури полягає в взаємозалежних елементах. Зміна 1-го компонента призводить до зміни цілої концепції. Таким чином, культура вважається відкритою концепцією, що формується самостійно, сама по собі.

Рис. 1.1 — Схема М. С. Кагана

Механізм саморозвитку культури пояснюється за допомогою концепції М. С. Кагана (Рис. 1.1), вирішальним поняттям якого в цьому процесі вважав діяльність людини [14]. «Головною характеристикою людської діяльності, що принципово важлива для усвідомлення специфіки культури, є те, що людина спочатку визначає мету, а потім чинить певні дії. У процесі пізнання навколишнього світу й самого себе людина створює артефакти (будь-які досягнення людства) — це діяльність опредмечування, при якій ідеї втілюються в конкретних речах або явищах. Наступною стадією є предметне буття культури (об’єктивне існування артефактів), за цим — діяльність розпредмечування (нове покоління людей переосмислює досягнення пращурів, частково переймає їхній досвід). Після цього артефакти змінюють людину, що виступає вже як співучасник творення культури» [14].

Культура є підсистемою буття («система природа-людина-культура»). Труднощі даної системи полягають в тому, що людина поєднує в собі як природні властивості, так і творчу роботу. Людина ніяк не володіє власною біо нішою та виносить всі тяготи тільки лише через результат культури. При тому, що людина живе згідно законам

природи, рівень культури ніяк не переходить генетичною лінією, будь-яке нове покоління людей має знову освоювати цінності попередніх.

«В залежності від форм культуро-творчої діяльності людини, розрізняють матеріальну та духовну культури, а в сучасних джерелах, в силу недостатності такого поділу розглядають також соціальну і фізичну культури» [8].

«Матеріальна культура — перетворення природних матеріалів і енергії відповідно до людських цілей, створення штучного середовища проживання. Сюди включається також необхідний і достатній набір технологій для збереження і розвитку цього середовища. Матеріальна культура створює і задає рівень життя суспільства, формує матеріальні запити людей і пропонує засоби їх задоволення. Матеріальна культура включає в себе такі елементи, як породи тварин і сорти рослин, ґрунти і природні речовини (ресурси), які зазнали обробки. До матеріальної культури входять також: будівлі і споруди, інструменти та обладнання для будь-яких видів діяльності, шляхи сполучення і засоби транспорту, зв'язок і засоби зв'язку, технології» [12].

До духовної культури входять продукти внутрішньої діяльності людини, які є більшою мірою у бездоганному варіанті: визначення, поняття, вірування, емоції також хвилювання, легкодоступні свідомості та осмислення абсолютно всіх людей. Духовний рівень культури формує особливий світ цінностей, створює та задовольняє наші розумові та чуттєві необхідності.

Духовна культура — це продукт суспільного розвитку, її основне призначення полягає у продукуванні свідомості. Завдяки закріпленню в знаках, символах, організаційних формах, комп'ютерній техніці, духовна культура стає відносно самостійною від свого творця, людини. У ній об'єктивуються і виділяються особливі сфери духовної творчості. Духовне і духовно-практичне освоєння всієї реальності оформлюється в філософії, мистецтві, різноманітних науках. Духовно-практичне

освоєння (включаючи регулювання) суспільного життя здійснюється в політиці, праві, моралі. Багатоцільові духовні функції, так само як світоглядні, а також нормативно-регулятивні, здійснюють віросповідання. У майбутньому, можливо, відбудуться новаторські зміни духовної культури у взаємозв'язку з формуванням природоохоронної свідомості та освоєнням космосу.

«Український вчений О. М. Костенко сформулював так звану натуралістичну концепцію «культури людини»: Культура людини — це міра узгодженості волі і свідомості людини із законами Матері-Природи. Виходячи з принципу соціального натуралізму (що лежить в основі його «теорії трьох природ»), він вважає, що спеціальним видом культури людини є «соціальна культура людини» як міра узгодженості волі і свідомості людини із природними законами, за якими існує життя людей у суспільстві. Різновидами соціальної культури людини є політична культура людини, економічна культура людини, правова культура людини, моральна культура людини, релігійна культура людини тощо» [17].

Соціальна культура — це ставлення людей один до одного. Суспільні дії та артефакти (соціальна і матеріальна культура) трактуються так само як об'єктивні продукти досконалих нормативних концепцій та концепцій пізнання різного роду, що складають духовну культуру. Акцентування соціальної культури дає можливість об'єднати матеріальну та духовну культури, впровадити артефакти у зв'язок досліджень у суспільних науках.

«Фізична культура — перетворення біологічного початку в самій людині; формування соціально необхідних навичок, умінь і якостей людського тіла. Фізична культура, фізкультура — складова частина культури, пов'язана з системою фізичного виховання, організації спорту, спеціальних наукових дослідів, технічних засобів, потрібних для

фізичного виховання і спорту, суспільної та особистої гігієни, раціональної організації активного відпочинку тощо» [1].

Головними ознаками стану фізичної культури та спорту вважаються: ступінь самопочуття та фізичного розвитку; рівень застосування фізичної культури в різних областях роботи, ступінь формування системи фізичного виховання, непрофесійного громадського спорту; великі звершення спортсменів України в одиничних типах спорту; ступінь забезпеченості грамотними кадрами, спорт будівлями та власністю.

Крім ключових форм культури існують також різні її види. З числа великої кількості систематизацій можливо зупинитися на тій, що ґрунтується в уявленні суб'єкта-носія культури, як більш загальної та багатоцільової. Використовуючи все без винятку, що ми вже знаємо про це поняття, набуваємо такий поділ різновидів культури: культура особистості, культура суспільства, інформаційна культура, професійна культура та культура колективу.

Жоден з видів культури не зводиться до двох інших ані в сумі, ані кожен окремо. Також необхідно виділити, що кожна систематизація конфігурацій та різновидів культури, по-перше, умовна, та під час роботи вони переплітаються, взаємопов'язані між собою. Труднощі соціокультурної дійсності обумовлюється також багатознаменною мінливістю (варіативністю) абсолютно всіх її значних даних. З цієї причини абстрактні визначення суб'єкта, різновидів та конфігурацій культури потребують подальшого пояснення з допомогою певного конкретного матеріалу

Рівень культури спільноти — це справедлива єдність цивілізованої творчості, структура та закономірності якої не знаходяться в залежності від діяльності окремих колективів або особистостей, відповідно до до їх взаємовідносин.

Рівень культури колективу формується як результат накопичення навичок, звичаїв колективної роботи категорії людей, згуртованої однією метою.

Рівень культури особистості обумовлюється не тільки критерієм освоєння соціальної та суспільної культури, а також й суб'єктивністю, неповторною вдачею.

«Інформаційна культура характеризує її з точки зору інформації, що кумулюється, обробляється і транслюється в її рамках. Її основою є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, вміння орієнтуватися в інформаційних потоках, ефективної життєдіяльності в інформаційному суспільстві» [41].

«Професійна культура — різновид загальної культури, особистісне утворення, яке відображає ступень оволодіння фахівцем теоретичних знань і практичних умінь, рівень сформованості професійно важливих якостей що забезпечує високу ефективність діяльності підприємств» [3].

Однією з ефективних сторін загальної культури вважається технологічна культура. Її суть та сутність об'єднані з визначенням «технологія». Технологічна культура — це підсумок нинішніх учено-промислових і суспільно-фінансових досягнень.

Формування поняття «технологічна культура» пов'язане з необхідністю впливу на негативні результати для людини та навколишнього його середовища. Таким чином, активне використання народом нових промислових систем призвело до виснаження ресурсів природи та порушення природного балансу. Ці руйнівні дії людини загрожують існуванню самого життя на Землі. Ніяк не досліджено поки і вплив нинішніх науково-технічних засобів на ще не відомі людям сили природи.

Отже, технологічна культура — це перетворювальна діяльність людини у матеріальній, духовній та соціальній сферах. Головним критерієм оцінки і застосування нових технологій і технологічних

процесів є їх здатність забезпечувати гармонійну взаємодію людини і природи, людини і суспільства, людини і людини.

1.2. Особливості формування технологічної культури, як складової загальної культури особистості

«Поняття «технологічна культура» виступає частиною педагогічної культури як суспільного явища, ґрунтується на спеціальній і педагогічній освіті та передбачає високий рівень професійної діяльності. У сучасних дослідженнях педагогічної культури виділяють індивідуально-особистісний (С. Єлканов, І. Зимня, І. Котова, Н. Кузьміна та ін.), культурологічний (І. Ісаєв, Н. Костіна), діяльнісний (Л. Архангельський, А. Міщенко, В. Сластьонін, С. Смирнов та ін.), інтегративний (І. Казимирська, В. Наумчик, О. Савченко), системно-структурний (Л. Вікторова, Д. Зинов'єв, В. Фокін), ціннісний й особистісно-зорієнтований підходи (І. Бех, Є. Бондаревська, Т. Белоусова, С. Кульневич та ін.)» [27].

«Технологічна культура — це філософія нового бачення світу. І формування технологічної культури людини в навчальному процесі має бути пов'язане з проблемою відповідальності людини за свої дії в технологічних ситуаціях та відносинах, коли багато що залежить від його культури» [37].

«В. Симоненко і Н. Матяш визначають технологічну культуру в широкому соціальному плані як рівень розвитку життя суспільства на основі доцільної й ефективної перетворювальної діяльності людей, що відображає у сукупності досягнутих технологій у матеріальному й духовному світі; і у вузькому особистісному плані як оволодіння людиною сучасними засобами пізнання й перетворення себе й навколишнього світу» [30].

«Як стверджує автор, технологічна культура — це така перетворювальна діяльність у матеріальних і духовних сферах виробництва, коли головним критерієм оцінки й застосування нових технологій і технологічних процесів виступає їхня здатність забезпечувати гармонічну взаємодію людини природи (середовища) і суспільства» [31].

«В основі технологічної культури лежить перетворювальна діяльність людини, в якій виявляються її знання, вміння і творчі здібності. Перетворювальна діяльність сьогодні проникає у всі сфери людського життя і праці — від промисловості і сільського господарства до соціальної сфери, медицини, педагогіки, дозвілля і управління. Технологічну культуру можна розглядати в соціальному й особистісному плані. У соціальному плані це рівень розвитку суспільства на основі доцільної та ефективної перетворювальної діяльності людей, сукупність досягнутих технологій у матеріальному виробництві, соціального і духовного життя. В особистісному плані технологічна культура визначає рівень оволодіння людиною сучасними способами пізнання і вдосконалення себе і навколишнього світу. Тому технологічна культура є фундаментальним компонентом загальної культури, а також основою і умовою розвитку сучасного суспільства і виробництва» [38].

Розвиток технологічної культури пов'язаний в першу чергу з професійною освітою і формування технологічної компетентності, що містить залучення до абсолютно всіх благ людської культури, в тому числі загальну культуру, техніку, науку, соціальні та загальнолюдські цінності. Все без винятку, що відбувається з оточенням, — технологічно або виконується з підтримкою технологічних процесів. У виробничому процесі технологія є система запропонованих наукою методів, алгоритмів та засобів, використання яких приводить до попередньо

запланованого підсумку роботи, забезпечує отримання продукту встановленої кількості та якості.

«Головна мета технологічної освіти полягає у формуванні технічно, технологічно і комп'ютерно освіченої особистості, підготовленої до життя й активної природовідповідної предметно-перетворюючої діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства і сімейної економіки, основних компонентів інформаційної культури учнів, забезпеченні умов для їх професійного самовизначення, виробленні в них навичок творчої діяльності, вихованні культури праці, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей» [10].

Безперервність освіти, так само як прояв технологізації спільноти та поширення академічних знань, стали основною умовою формування, збільшили область використання технологічних процесів.

«Опанувати технологічною культурою в умовах технологічної освіти означає оволодіти функціональними методами і способами засвоєння технологічних знань, необхідних у всякій діяльності, алгоритмом перетворювальної діяльності. Будучи інтегративною основою технологічної освіти, він включає в себе два основних компоненти — процес проектування і процес виготовлення. Виховання технологічної культури людини в навчальному процесі пов'язане із етичною проблемою відповідальності людини за свої дії в технологічних ситуаціях та відносинах, коли багато що залежить від його моральності, розумності та відповідальності. Технологічна культура — це ще й етика, це нова філософія, філософія нового бачення світу» [32].

«Системне дослідження технологічної культури дозволило зробити висновок про те, що вона є складною, відкритою соціально-економічною системою з комбінаторним керуванням, для якої характерні такі

властивості, як загальність і абстрактність, множинність, цілеспрямованість, емерджентність, еквіпотенційність, синергізм» [33].

Із позицій синергетичного підходу, який розглядають в своїх роботах В. Андрєєв, Л. Зоріна, М. Таланчук, В. Редюхін: «технологічна культура як особистісне новоутворення є відкритою саморегульованою цілісною системою, що забезпечує продуктивність самореалізації особистості за рахунок активного використання внутрішніх ресурсів, такі можливостей, обумовлених зовнішнім середовищем. При зовнішньому спостереженні технологічна культура розкривається як система особистісних якостей і основних функцій, сформованість яких є основною умовою і передумовою ефективного саморозвитку людини. З внутрішньої точки зору, технологічна культура — це особистісне новоутворення, яке обумовлює становлення людини як цілісності, продуктивність його самореалізації і оптимальність вибору траєкторії індивідуального професійного розвитку. Високий рівень технологічної культури дозволяє педагогу осмислювати процес саморозвитку як життєву цінність, створювати умови для самопізнання, самовизначення і самореалізації, творчо проявляти свою самобутність» [26].

Задля розвитку технологічної культури учнів необхідно:

- розробити модель технологічної культури учнів;
- виявити педагогічні умови реалізації моделі формування технологічної культури учнів.

Розвиток технологічної культури особистості учня засноване на знанні і розумінні ними явищ, процесів, результатів і наслідків перетворення навколишнього світу, які є регулюючими факторами перетворюючої діяльності людини. Практико-орієнтований підхід є основоположним у розробці моделі технологічної культури учнів, який пропонує:

- наявність чітко позначеного результату діяльності, яке забезпечує збереження якості середовища життєдіяльності;

- підготовку учня в якості суб'єкта технологічної культури;
- застосування в якості основи педагогічних технологій найбільш прогресивних форм, методів, засобів, принципів і умов навчання і виховання.

Технологічна культура повинна бути не тільки частиною освіти, а й метою сучасного освітнього процесу. Педагогічними умовами розвитку технологічної культури учнів є:

- відбір змісту навчального матеріалу відповідно до інтересів і можливостей учня;
- використання активних форм, методів і засобів навчання, що сприяють усвідомленому виконанню діяльності;
- організація взаємодії учасників діяльності, заснованої на принципах співпраці, взаємодопомоги та розподілу ролей.

Відповідно до вимог сучасної технологічної освіти головним завданням загальної середньої освіти є підготовка творчої, освіченої особистості, здатної до безперервного саморозвитку. Це передбачає пошук нових, більш ефективних методів навчання. Тому, перед педагогічним співтовариством постає ряд першорядних завдань: підвищити пізнавальну діяльність учнів; сформувати здатність працювати з різними джерелами; створити умови, що забезпечують соціальну самоідентифікацію учнів за допомогою особистісно значущої діяльності.

У вирішенні цих завдань можна успішно використовувати міжпредметні зв'язки загальноосвітніх предметів. Міжпредметні зв'язки є педагогічною категорією для позначення синтезованих, інтегративних відносин між об'єктами, явищами і процесами реальної дійсності, що знайшли своє відображення у змісті, формах і методах навчально-виховного процесу і виконують освітню, розвиваючу і виховну функції в їх органічній єдності.

Актуальність між предметних зв'язків у навчанні очевидна. Кожен навчальний предмет, освітня область вносить свій внесок у розвиток особистості та індивідуальності учня, у формування його світогляду, поглядів і переконань. Але не можна розуміти світ за окремими незалежними законами зв'язків і явищ. У реальному світі все взаємопов'язано, а в загальноосвітніх предметах вивчається з різних сторін. Тому, мета міжпредметних зв'язків полягає в навчанні учнів умінням самостійно застосовувати знання з різних предметів при вирішенні нових питань і завдань.

«Німецький педагог середини XIX століття Фрідріх Адольф Вільгельм Дістервег (1790 – 1866) у своїй праці «Керівництво до освіти німецьких вчителів» стверджував, що взаємопов'язане навчання, це таке навчання, при якому пройдене і засвоєне доповнювало і висвітлювало б те, що проходиться і засвоюється. «Все повинно чіплятися один за одного. Одне завдяки іншому процвітати і дозрівати» [11].

Виходячи з вищесказаного впливає, що міжпредметні зв'язки сприяють не тільки систематизації навчального процесу і підвищення міцності засвоєння знань учнями, а й викликають посилення пізнавального інтересу учнів до навчання і разом з тим долучають до наукових понять про закони природи, ідеях і теоріях. В результаті знання стають не тільки конкретними, а й узагальненими, що дає учням можливість використовувати їх в нових ситуаціях, а також застосовувати на практиці.

В останні десятиліття істотно змінилися зміст і сфера застосування поняття «Технології». Воно включає в себе як духовний, матеріальний, так і соціальний аспект людської діяльності, безпосередньо взаємозалежні серед собою. Ми визначаємо технологію як сферу знань, способів та засобів, що застосовуються з метою раціонального перетворення та використання матерії, енергії та інформації згідно плану та у зацікавленнях людини, спільноти, захисту природи. Предмет

«Технології» вивчає засоби і методи цих перетворень. Вивчення її направлено, в кінцевому рахунку, на розвиток особистості, її перетворюючого мислення.

Засвоєння змісту предмета «Технології» має дозволити учням: «свідомо і творчо вибрати оптимальні способи перетворювальної діяльності з багатьох альтернативних підходів з урахуванням їх наслідків для природи, суспільства і самої людини; мислити системно, комплексно; самостійно виявляти потреби в інформаційному забезпеченні діяльності; безперервно оволодівати новими знаннями, застосовувати їх в якості методів і засобів перетворювальної діяльності» [24].

«У сучасних умовах неможливо уявити будь-яку діяльність людей без сформованих елементів технологічної культури. Згідно з дослідженнями Г. Кругликова, Коберника та ін., ефективним підходом до формування технологічної культури учнів є проектна діяльність» [19].

Проектно-технологічна діяльність здійснює творчу, експериментальну, фінансову, перетворюючу, науково-технічну функції. Проектно-технологічна діяльність містить у собі здійснення експериментальних підготовчих операцій, проектування майбутнього продукту, фактичне виробництво продукту, оцінку та захист об'єкту проектування. Згідно зі змістом проекти поділяють на: матеріальні, комплексні, інтелектуальні та екологічні.

«Сучасна педагогіка розрізняє такі типи проектів: дослідницькі, в основі яких знаходиться дослідження певних соціально-економічних явищ та процесів; творчі, їх результатом є спільне створення художніх творів, видовищних заходів тощо; ігрові (імітаційні), в яких учасники проекту виконують визначені ролі; інформаційні, що полягають у зборі та аналізі інформації про певний об'єкт; практичні, орієнтовані на безпосереднє впровадження у практику» [20].

«Психологічна структура проектно-технологічної діяльності являє собою взаємозв'язок внутрішніх і зовнішніх умов на основі психологічних механізмів інтеріоризації (засвоєння способів перетворення) і екстериоризації (породження зовнішніх дій). Результатом проектно-технологічної діяльності є визначений виріб, продукт (послуга) і розвиток особистості учня, а також і розвиток його творчого потенціалу. Дослідники (Л. Іляєва, В. Симоненко, О. Коберник) виділяють три етапи проектно-технологічної діяльності: організаційно-підготовчий, технологічний, заключний. У проектно-технологічній діяльності використовуються різноманітні методи: вербальні і невербальні, механічні, хімічні, біологічні, енергетичні, інформаційні та ін.» [16].

Отже, в результаті теоретичного дослідження нами встановлено, що формування технологічної культури учнів можливо у процесі організації проектно-технологічної діяльності на заняттях технологій. Основу якої покладено використання методу проектів, котрий дозволяє реалізовувати діяльний підхід в освітній діяльності та інтегрувати отримані знання і уміння у процесі розробки проекту.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ 10-11-ИХ КЛАСІВ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Методичні особливості формування технологічної культури учнів в процесі вивчення навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» програми «Технології» 10-11 класи (рівень стандарту)

Метою технологічної освіти учнів має стати формування в них можливостей до незалежного конструювання знань, а також методів роботи за допомогою призми їх індивідуальних якостей, життєвих та професійно спрямованих цілей, самостійного набуття ними досвіду у вирішенні практичних завдань.

Для досягнення цієї мети провідною умовою є проєктна діяльність учнів, як практика особистісно-орієнтованого навчання. Подібна діяльність учнів пояснює інтерактивну, навчально-дослідну та інші види роботи, що відбуваються у руслі проєктної, як основної, та інших навчальних технологій.

Навчальною програмою «Технології» 10-11 клас (рівень стандарту) передбачається виконання наступних завдань: індивідуальний розвиток особистості, виявлення її креативних можливостей за допомогою формування ключових та предметних компетентностей; розвиток критичного мислення як засобу саморозвитку, здатності до підприємливості, пошуку та використання знань на практиці; оволодіння уміннями практичного використання новітніх інформаційно-цифрових технологій; розширення та систематизація знань про технології і технологічну діяльність як основний засіб проєктної, дизайнерської,

творчої, підприємницької та інших видів сучасної діяльності людини; виховання свідомої та активної життєвої позиції, готовності до співпраці в групі, відповідальності у досягненні поставлених завдань; уміння обґрунтовувати та відстоювати власну позицію, що є підготовкою майбутнього громадянина до життя в демократичному суспільстві, здатного його змінювати і захищати.

Навчальною програмою зазначено: «ключові компетентності — це знання, уміння і навички з комплексу основних загальноосвітніх предметів, які учень набуває або систематизує і поглиблює у контексті технологічної освіти в процесі проєктно-технологічної діяльності» [36].

У процесі проєктно-технологічної діяльності, ключові компетентності можуть формуватися: спілкування рідною мовою — формується за умов такого роду проєктної діяльності учнів, коли їм потрібно словесно та письмово оперувати науково-технічними судженнями або визначеннями з обраної для вивчення технології, розглядати питання, пов'язані з реалізацією проєкту; спілкування іноземними мовами. У процесі роботи над проєктом учень здатний досліджувати та збагачувати особистий лексичний резерв зарубіжних текстів пов'язаних з методами, техніками або процесами створення будь-якого виробу або реалізації проєкту в цілому; математична компетентність та основні компетентності у природничих науках і технологіях — інтегрує знання учнів з природничих наук та математики через використання відповідних знань на практиці; компетентність у цифрових технологіях формується під час вивчення навчального модуля «Комп'ютерне моделювання»; уміння вчитися. Формується в умовах проєктної діяльності, коли учень навчається самостійно конструювати власну освітню траєкторію; соціальна і громадянська компетентності формується за умов роботи учнів у колективних проєктах, і зокрема це здатність працювати разом з іншими на спільний результат, попереджувати і розв'язувати конфлікти, тощо; ініціативність і

підприємливість формується під час вивчення навчального модуля «Основи підприємницької діяльності»; усвідомлення та вираження культури формується у процесі засвоєння навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» – учні вивчають техніки декоративно-ужиткового мистецтва, як відображення культурної спадщини українського народу; проектно-технологічна компетентність – вміння учня використовувати техніко-технологічні знання, майстерність, вміння, методи мислення та власний досвід під час роботи над проектом.

Навчальна програма «Технології» (рівень стандарту) складається з десяти обов'язково-вибіркових навчальних модулів, з яких учні разом із учителем обирають лише три, для вивчення упродовж навчального року: дизайн предметів інтер'єру; дизайн сучасного одягу; комп'ютерне проектування; краса та здоров'я; кулінарія; ландшафтний дизайн; основи підприємницької діяльності; техніки декоративно-ужиткового мистецтва; основи автоматики і робототехніки»; креслення. Кожен навчальний модуль є логічно завершеним творчим проектом, який учні виконують колективно або за іншою формою визначеною учителем.

«Структура модуля складається з очікувань навчально-пізнавальної діяльності учнів, алгоритму проектної діяльності учнів та орієнтовного переліку творчих проектів. На вивчення обраних навчальних модулів відводиться 105 годин. Кількість годин, що відводиться на вивчення кожного з трьох обраних модулів, учитель визначає самостійно з урахуванням особливостей проектної діяльності учнів, матеріальних можливостей загальноосвітнього навчального закладу тощо. Основою для вивчення будь-якого модуля є проектно-технологічна система навчання, яка ґрунтується на творчій, навчально-пізнавальній та дослідно-пошуковій діяльності старшокласників від творчого задуму до реалізації ідеї у завершений проект» [36].

Згідно теми нашого дослідження розглянемо детальніше зміст навчального модулю «Дизайн предметів інтер'єру».

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності першого розділу в своїй структурі містять три компоненти: першим виступає «знаннєвий компонент — знає визначальні особливості стилів інтер'єру (античний, барокко, класицизм, ампір, модерн, хай-тек, мінімалізм, еkleктика); називає засоби художнього конструювання (пропорції, повтори, симетрія та асиметрія, контраст, нюанс); розуміє сутність принципів дизайну (відповідність змісту, цілісність, традиції, єдність форми та змісту тощо); розуміє поняття композиції; розуміє роль природних матеріалів як важливого екологічного ресурсу у збереженні довкілля; характеризує роль кольору в композиції (кольоровий тон, насиченість, світло у кольорі, вплив кольору на сприйняття); має уявлення про конструкційні матеріали для облаштування власного інтер'єру (деревина, метали та сплави, пластики, текстильні матеріали, рослини); пояснює доцільність вибору конструкційних матеріалів, безпечних для здоров'я людини та навколишнього середовища; розуміє іншомовну термінологію. Другим компонентом є діяльнісний компонент, який визначає наступні якості учнів, а саме: застосування засобів та методів художнього конструювання (замальовки, клаузура, макетування тощо) під час розробки композиції предмету та його оздоблення; застосування властивостей та поєднання кольорів у оформленні виробу; виконання малюнків предметів відповідно до стилю інтер'єру; добір конструкційних матеріалів та інструментів для роботи; визначення технології виготовлення виробу; розрахунок орієнтовного бюджету проекту; виконання технологічних операцій відповідно до обраного виробу та технології його виготовлення; здійснення економічної оцінки виготовленого виробу; дотримання правил безпечної праці при виконанні технологічних операцій. Останнім визначником є ціннісний компонент, який дозволяє учням

усвідомлювати доцільність застосування принципів дизайну для створення власного дизайн-проєкту; обґрунтовувати власну позицію щодо вибору технології обробки конструкційного матеріалу; висловлювати власну думку та пошановувати колегіальне ухвалення рішень у роботі в групі; усвідомлювати важливість дотримання технологічної послідовності при виготовленні виробу; усвідомлювати доцільність вибору конструкційних матеріалів, безпечних для здоров'я людини та навколишнього середовища; обґрунтовувати взаємозв'язок між дотриманням технології виготовлення та якістю виробу.

Програмою зазначено різноманітний перелік орієнтованих проєктів: вироби з бісеру (предмети інтер'єрного призначення, одяг, жіночі та чоловічі аксесуари тощо); вироби вишиті бісером (предмети інтер'єрного призначення, одяг, жіночі та чоловічі аксесуари тощо); вироби в'язані спицями (предмети інтер'єрного призначення, одяг, тощо); вироби в'язані гачком (предмети інтер'єрного призначення, одяг, жіночі та чоловічі аксесуари тощо); вироби виготовлені в техніці ткацтво, килимарство та ліжникарство (предмети інтер'єрного призначення, одяг, жіночі та чоловічі аксесуари тощо); вироби з шкіри (амулет, ремінь, жилет, браслет, сумка, обкладинка для книжки, чохол для мобільного телефону тощо); вироби виготовлені з лози (предмети інтер'єрного призначення, меблі тощо); вироби оздоблені аплікацією (предмети інтер'єрного призначення, одяг тощо); вироби з деревини оздоблені різьбленням (рамка для фото, декоративна кухонна дощечка, декоративна таріль, козацькі клейноди тощо); вишиті вироби (предмети інтер'єрного призначення, одяг, жіночі та чоловічі аксесуари тощо); писанка; вироби виготовлені з глини (предмети інтер'єрного призначення, кухонний посуд, іграшки тощо); валяні вироби (предмети інтер'єрного призначення, одяг, жіночі та чоловічі аксесуари, іграшки тощо).

З метою планування та організації проектної діяльності учнів на заняттях технологій задля розвитку технологічної культури нами розроблений календарно-тематичний план (матриця) (табл. 2.1) до розробки творчого проєкту «В'язання в інтер'єрі» засобами технології виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення) за навчальним модулем «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».

«Календарне планування — це розподіл у часі окремих тем з врахуванням кількості годин, що визначаються програмою на кожному темі, кількості тижневих годин (визначених навчальним планом) і розкладу занять. Тематичне планування — визначення послідовності уроків, основних видів роботи на уроці. У ході тематичного планування вчитель визначає послідовність вивчення окремих питань теми, відбирає зміст, продумує систему уроків навчання, повторення, закріплення і форми контролю» [15].

Таблиця 2.1

Календарно-тематичне планування

№	К-сть ГОД	Тема уроку та зміст	Розвиток технологічної культури
1.	2 год	Ознайомлення з технікою технологією виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення).	Учні: ознайомлення з сутністю принципів дизайну; ознайомлення з технікою і технологією створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Вчитель: володіє технікою і технологією створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва.

Продовження таблиці 2.1

2.	3 год.	Етапи проектування. Організаційно-підготовчий етап. Визначення теми та завдань проєкту. Робота з інформаційними джерелами. Вибір об'єкта проектування. Пошук моделей-аналогів.	Учні: обговорення теми та завдань проєкту; пошук інформації про вироби декоративно-ужиткового мистецтва; пошук моделей-аналогів. Вчитель: мотивує учнів на творчу діяльність під час створення власного дизайн - проєкту; допомагає у плануванні роботи.
3.	4 год.	Конструкторський етап проектування. Застосування засобів та методів художнього конструювання. Добір та обґрунтування конструкційних матеріалів, інструментів та пристосувань, а також визначення необхідної кількості матеріалів для реалізації проєкту. Економічна та екологічна оцінка виробу.	Учні: застосовують засоби та методи художнього конструювання; добирають конструкційні матеріали та інструменти для роботи; розуміють роль природних матеріалів як важливого екологічного ресурсу у збереженні довкілля та розраховують орієнтовний бюджет проєкту. Вчитель: знає засоби та методи художнього конструювання; володіє поняттям композиції; пояснює доцільність вибору конструкційних матеріалів, безпечних для здоров'я людини та навколишнього середовища.

Продовження таблиці 2.1

4	9 год.	Технологічний етап. Добір та обґрунтування технологій для реалізації проєкту. Розробка послідовності виготовлення виробу. Правила безпечної праці при виконанні технологічних операцій. Виготовлення виробу.	Учні: визначають технологію виготовлення виробу; виконують технологічні операції відповідно до обраного виробу та технології його виготовлення; дотримуються правил безпечної праці при виконанні технологічних операцій. Вчитель: володіє технологічними операціями та технологіями виготовлення виробів; пояснює правила безпечної праці при виконанні технологічних операцій.
5.	2 год.	Заключний етап. Опорядження виробів. Догляд за виробами (залежно від технології виготовлення). Реклама виробу. Презентація та оцінка проєктної діяльності.	Учні: обґрунтовують власну позицію щодо вибору технології обробки конструкційного матеріалу; обґрунтовують взаємозв'язок між дотриманням технології виготовлення та якістю виробу. Вчитель: знає доцільність застосування принципів дизайну для створення дизайн-проєкту; висловлює власну думку щодо виконаного проєкту та пошановує думку учнів.

2.2. Методика організації проєктної діяльності учнів засобами технології виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення)

«Творчий проєкт — інновація загальної середньої освіти, інтегрована форма роботи, що надає можливість учням проявити себе в театральному мистецтві, хореографії, вокалі, грі на інструментах, роботі над костюмами, декораціями, бутафорією. Це не тільки можливість показати свої сценічні надбання, а також виховання шанобливого ставлення до історії, культури, традицій, крім цього творчі проєкти сприяють формуванню відповідальності, дисципліни і вимогливості до себе кожного учасника. Особливої уваги заслуговує розвиток в учнів прагнення до пізнання, активної творчої участі у створенні художнього результату. Мета творчого проєкту — це модель бажаного кінцевого практичного результату (продукту), який повинен бути досягнутий учням у підсумку проведення творчої роботи» [21].

Етапи творчого проєкту. Засобами діяльності організаційно-підготовчого етапу виступають засоби масової інформації — журнали, книги, інтернет, досвід вчителів, батьків та звичайно особистий досвід учнів. Результатами діяльності учнів на даному етапі є набуття нових знань, умінь, а також визначений оптимальний варіант конструкції. Засобами діяльності етапу є робочі інструменти і пристрої, якими користуються учні при розробці проєкту. Результатами діяльності учнів є набуття нових знань, умінь і готові графічні документи. Мета технологічного етапу — якісне і правильне виконання трудової операції. Результат — набуття знань, умінь, і навичок. Закінчені технологічні операції є проміжним результатом діяльності учнів на цьому етапі. Заключний етап — здійснюється кінцевий контроль, порівняння і випробування проєкту, порівнюють виготовлену конструкцію із запланованою, аналізують проведenu роботу, встановлюють чи досягли

учні своєї мети, який результат їхньої праці, здійснюють самооцінку спроектованого виробу.

Згідно календарно-тематичного плану (матриці) нами розроблено методiku організації проєктної діяльності учнів засобами технології виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення). Розглянемо детальніше її реалізацію на прикладі розробки творчого проєкту «В'язання в інтер'єрі».

Зміст нашого проєкту містить:

– Вступ. Він демонструє актуальність теми проєкту, мету та зміст поставлених завдань. Також у вступі творчої роботи повідомляється, кому або чому призначений цей проєкт і в чому полягає його новизна.

– Перший етап проєктно-технологічної діяльності — організаційно-підготовчий. Цей етап містить в собі обґрунтування теми проєкту, історичні відомості про технологію, а також характеристику моделей-аналогів.

– Конструкторський етап, на якому учні складають ескіз своєї конструкції, виконують підбір матеріалів та інструментів, визначають технологію виготовлення обраної конструкції, виконують економічні, екологічні та мінімаркетингові дослідження.

– Технологічний етап на якому учні виконують заплановані операції, здійснюють самоконтроль та оцінку якості виробу. Метою етапу є якісне і правильне виконання трудової операції.

– Заключний — останній етап виконання творчого проєкту. На ньому здійснюється кінцевий контроль, реклама виробу, порівняння і випробування проєкту, порівнюють виготовлену конструкцію із запланованою, якщо знайдені недоліки та неполадки, намагаються їх усунути, аналізують проведену роботу, встановлюють чи досягли учні своєї мети, який результат їхньої праці, здійснюють самооцінку спроектованого виробу.

ВСТУП

Дива у нашому житті трапляються не тільки в казках. Треба лише здивуватися, і ми побачимо як вони народжуються на наших очах.

«Декоративно-ужитковемистецтво — один із видів художньої діяльності, твори якого поєднують естетичні та практичні якості. Декоративне означає «прикрашати». Ужиткове ж означає, що речі мають практичний вжиток, а не лише є предметом естетичної насолоди» [9].

«В'язання — це творча робота, до того ж робота приємна і зовсім не утомлива. Давно відомо, що в'язання не лише відганяє похмурі думки, але і сприяє гарному настрою. Адже результат праці — красиво зв'язана річ, яка приносить повне задоволення» [23].

В'язання є одним з найпоширеніших видів рукоділля, а в'язання гачком доступно і легко може освоїти будь-яка людина. В'язати можна будь-які предмети одяг і декоративні предмети, використовувані в побуті (серветки, сумки, шапочки і ін. види візерункового полотна).

1. Організаційно-підготовчий етап

1.1. Обґрунтування теми проєкту. В Україні в'язання гачком має давні традиції. Воно увійшло в селянський побут під назвою «Тамбурні назви» і отримало величезне визнання. За допомогою гачка чудовими філігранними візерунками оформляли фартухи, наволочки, простирадла, покривала, блузи. В'язали і цілі вироби — кофти, шалі, серветки, скатертини, фіранки. Але невже можливо уявити собі відомі автокефальні рушники у відсутності великого білого мереживця в краях.

В'язання гачком кілька останніх десятиліть втратило свою популярність, проте в останні роки із зростанням цінності виробів ручної роботи цей вид рукоділля знову викликає великий інтерес.

1.2. Історичні відомості.

«Здавна, намагаючись прикрасити свій побут, люди прагнули використовувати самі прості матеріали для сполучення нескладних форм і засобів з невибагливими візерунками, досягши при цьому високої майстерності. Ручне в'язання спочатку з'явилося як проста утилітарна

необхідність, надалі перетворилося в дійсне мистецтво. В'язані вироби завжди цінувалися дуже високо. Наприклад, у Європі їх могли спочатку носити тільки дуже заможні люди. В'язані шовкові панчохи були подарунком навіть для королів. Так, шведський король Ерік IV виписав собі пари шовкових панчіх. А коштували вони — річне жалування королівського шевця. Хоча ми і не маємо письмових доказів, безсумнівно, що ручне в'язання було винайдено, коли люди, граючи з петлями з нитки, зрозуміли, що вони можуть одержати міцне і еластичне полотно, варто лише протягнути крізь петлю нитку. Спочатку, як і більшість текстильних ремесел, в'язання було чоловічим ремеслом, тоді як жінки пряли вовну. Незважаючи на те що до того часу деякі племена індіанців Нового Світу вже винайшли свою власну в'язальну техніку, схоже, що саме Середземномор'я стало колыскою в'язання, і торговці і мореплавці поширили це ремесло по всій Європі, а потім і по всьому світу. Дуже складно точно установити історію в'язання, тому що нитки і трикотаж зберегти важко. Але все-таки деякі свідчення цього мистецтва дійшли до нас у вигляді зображень. В одній з єгипетських гробниць (1900 рік до н.е.) збереглося зображення жінки, що надягає шкарпетки. Відбиток панчохи виявлений у застиглій лаві Помпеї в 79 році н.е. Дитячі панчохи III-IV ст. н.е. знайдені в Єгипті (Рис. 2.1). Ці панчохи уже враховували форму взуття, сандалій з ремінцем після великого пальця. У древніх єгиптян при виготовленні носка великий палець в'язався окремо, як на рукавицях» [39].

Рис. 2.1 — Перші в'язані предмети

«Пізніше десь в IX-XI століттях деякі митецькі в'язальниці стали наносити навіть тексти на шкарпетках. У музеях Детройта і Баделя зберігаються такі зразки давньоєгипетського в'язання з бавовняних ниток із давньоарабським текстом. У XV-XVI століттях в'язання досить активно поширюється по Європі і перетворюється в домашню роботу й у прибуткову галузь: в'яжуть панчохи, шкарпетки, рукавички, каптури, кофти, капелюшки. Тоді ж з'явився і став традиційним для шотландців головний убір – в'язаний берет» (Рис. 2.2) [39].

Рис. 2.2 — Традиційний шотландський в'язаний берет

«З'явилися цілі в'язальні цехи. У 1589 році помічник парафіяльного священика з Вулбриджа Вільям Лі винайшов в'язальний верстат» (Рис. 2.3, Рис.2.4) [39].

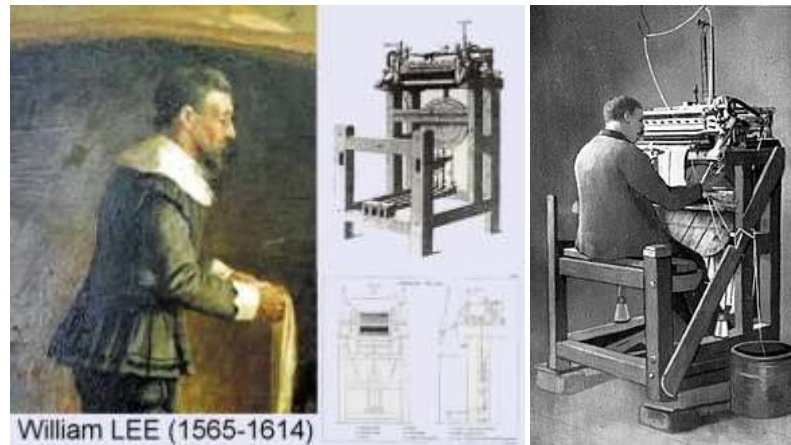

Рис. 2.3, Рис. 2.4 — Перший в'язальний верстат

«Чим більше випускалося виробів масового машинного виробництва, тим більше коштовними ставали вироби, виготовлені вручну, а особливо, вироби, зв'язані гачком, адже такі вироби неможливо було повторити на машині. І дотепер немає в'язальних машин, які б могли в'язати полотно, схоже на зв'язане гачком. Згодом роботи майстрів стають мистецтвом, в'язані вироби попадають у музеї. Наприклад, дві кофти XVII століття зберігаються у Швеції — у Північному музеї в Стокгольмі й в Історичному музеї в Гетеборзі. Звичайно в Європі кофти в'язали з однотонної пряжі, прикрашаючи виворітними петлями лицьове полотно, але ж араби ще пару тисяч років тому могли виконувати багатобарвні складні візерунки. У наші дні це мистецтво продовжує розвиватися, збагачуючи новими мотивами, композиційними прийомами, сучасними матеріалами. Для цього заняття потрібні знання крою і шиття по трикотажу, а в роботі з гачком багато загального з вишивкою і ткацтвом. І все рівно, ручне в'язання вигідно відрізняється з інших видів рукоділля. Особливо воно привабливо, що вихідний матеріал — пряжу можна використовувати кілька разів і без особливих втрат. Ручне в'язання дозволяє виготовляти неповторні, унікальні моделі. Можливості гачка дозволяють зробити різні декоративні речі, наприклад, мережива, покривала, одяг, іграшки, прикраси. Дійсно, у даний час дуже важко представити наш гардероб без

трикотажу. В'язані вироби зручні і міцні, практичні й елегантні, в них тепло і затишно. Ручне в'язання дозволяє виразити свою індивідуальність, задуманий образ за допомогою вибору фактури і кольору пряжі, її переплетень, оформлення і фасону виробів» [39].

«У соборі Св. Петра, розташованому в Італії, збереглися пов'язані гачком мережива. Це вироби, що датуються 16 століттям. Саме з цього періоду в Європі стали завойовувати популярність одяг, мереживо і різні предмети для домашнього вжитку, зв'язані гачком. У 19 ст. це мистецтво досягло свого небувалого успіху. Чудове мереживо в'язалося в Ірландії майстринями-простолюдинками, які самі розробляли хитромудрі складні візерунки. З часом їх майстерність досягла такого рівня, що виконані ними мережива стали відносити до шедеврів рукоділля. І сьогодні ірландське мереживо, пов'язане гачком, оцінюється дуже високо (Рис. 2.5, Рис.2.6). У багатьох холодних країнах жінки займалися в довгі зимові вечори в'язанням. Вони створювали для своїх сімей гарний та теплий одяг. Ну а жінки-южанки рятувалися від спекотного сонця капелюшками і парасольками, шалями та рукавичками, пов'язаними з ниток за допомогою гачка» [13].

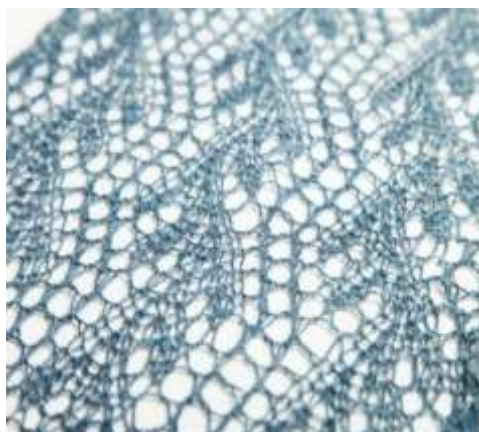

Рис. 2.5, Рис.2.6 — Ірландське мереживо ХХ ст.

«Сучасні жінки воліють працювати з менш трудомістким матеріалом — з вовняною або напіввовняної пряжею. З м'яких об'ємних ниток можна досить швидко зв'язати обновки для поповнення гардеробу

— кофти, сукні, жакети, спідниці, шарфи, пончо. Та й речі для домашнього інтер'єру — пледи, диванні подушки, іграшки виходять яскравими, красивими та приємними в зверненні» (Рис. 2.7) [6].

Рис. 2.7 — В'язання в інтер'єрі   Рис. 2.8 — В'язаний одяг

«Для літніх і ажурних виробів (топів, майок, накидок, болеро, серветок, скатертин, фіранок) у наш час, як раніше, використовують лляні та бавовняні нитки, але набагато товщі, ніж ті, з яких в'язали наші бабусі та прабабусі свого неквапливе час (Рис. 2.8). З тонких ниток в'яжуть лише особливо вишукані прикраси-комірці, жабо, брошки» [6].

«Головні убори — особливі вироби. На відміну від суконь, костюмів та кофтинок, нерідко прихованих під верхнім одягом, вони завжди на виду. Шапочки, шарфи і рукавички — найбільш актуальне і дуже виразне доповнення до одягу в будь-який час року. У залежності від призначення і фасону для їх виготовлення використовують найрізноманітнішу пряжу» (Рис. 2.9, Рис. 2.10) [6].

Рис. 2.9, Рис. 2.10 — В'язані головні убори, шарф та рукавички

«Іноді, щоб підкреслити свій стиль, додати родзинку в образ і внести розмаїтість у гардероб, буває досить створити лише кілька оригінальних речей. Трохи мережив, ажурний комірець, шаль — і одяг виглядає більш витончено, елегантно і жіночно. Проявивши трохи фантазії можна дуже вдало «вписати» моду в свій гардероб і «оживити» старі речі, витративши на це мінімум часу. У сучасних роботах широко використовується змішання стилів, візерунків, поєднання різних ниток, технік роботи спицями та гачком. Більшість візерунків самі по собі не нові, але їх комбінацій може бути нескінченна безліч, а творча думка дозволяє створювати все нові і нові форми. Та все ж дуже важливо дотримуватися почуттям міри, кожен елемент повинен відповідати задумам і гармоніювати з іншими, щоб ваші моделі не виглядали незграбно і без смаку» [6].

1.3. Аналіз моделей-аналогів

Модель № 1. Перед нами зразок в'язанної гачком подушки з ефектом градієнта. Для градієнта використовують кілька кольорів: мінімум три, але чим більше тонів, тим краще і м'якше перехід, на даній подушці використано 7 кольорів (рожевий, помаранчевий, жовтий, зелений, синій, білий та фіолетовий). Ефект досягається завдяки рельєфним стовпчиках, які в'яжуть в ряд нижче (Рис. 2.11).

Рис. 2.11 — Модель № 1

Модель № 2. Зразок в'язанної гачком вази. Ваза виконана в стилі мінімалізм. Вона має ніжний білий колір та декорована брошкою округлої форми (Рис. 2.12).

Рис. 2.12 — Модель № 2

Модель № 3. Перед нами зразок в'язанного гачком килимка. Він має дуже ніжний блакитний колір. Використана ажурна в'язка (Рис. 2.13).

Рис. 2.13 — Модель № 3

Модель № 4. Ще один зразок в'язаного інтер'єрного виробу — чохол на горнятко. На фото зображено звичайний однотонний чохол з гудзиком (Рис. 2.14).

Рис. 2.14 — Модель № 4

1.4. Характеристика моделей-аналогів

Таблиця 2.2

Характеристика моделей-аналогів

Показник якості	Модель №1	Модель №2	Модель №3	Модель №4
Оригінальність та естетичність	4	4	4	5
Функціональність	5	5	5	5
Простота виготовлення	5	5	5	5
Корисність	5	5	5	5
Технічна досконалість,якість	5	5	5	5
Ергономічність	4	4	4	4
Економічність	4	5	5	4
Екологічна безпе́чність виробу	5	5	5	5
Разом балів:	37	38	39	37

В результаті проведеного аналізу зразків ми обрали оптимальний варіант для приготування власного виробу, врахувавши технологію виготовлення виробу та дизайн вище зазначених моделей, а саме – ми обрали **Модель №4** в'язаний чохол на чашку.

2. Конструкторський етап

2.1. Ескіз (схема) виробу

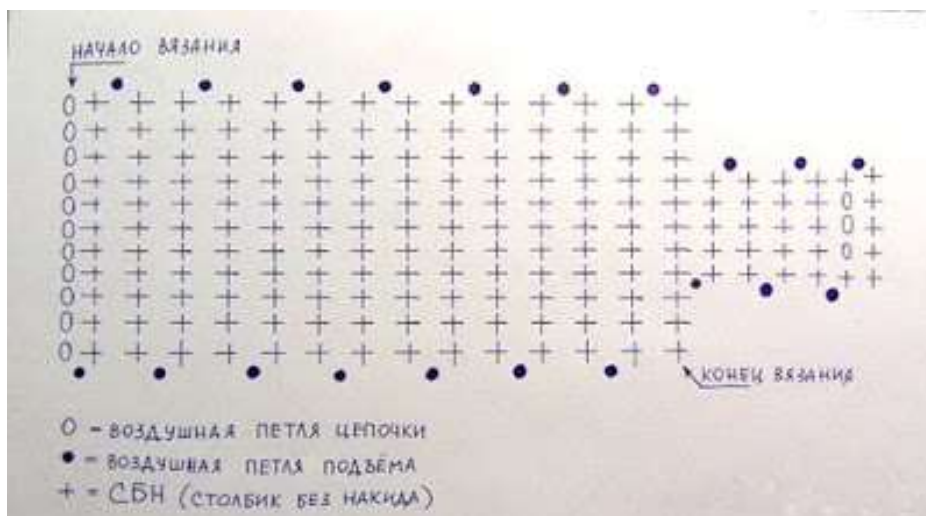

Рис. 2.15 — Схема виробу

2.2. Добір інструментів та матеріалів

Таблиця 2.3

Добір інструментів та матеріалів

№	Найменування інструментів та матеріалів	Зображення інструментів та матеріалів
1.	Пряжа (бавовна, шерсть, акрил) 7 різних кольорів (бузкова, біла, жовта, синя, зелена, рожева, бордова)	
2.	«Кудлата» пряжа «YarnArt Тесно» (поліамід 100%, 50 г = 100 м) рожевого, блакитного, бежевого, бірюзового і рудого кольору	

Продовження таблиці 2.3

3.	Залишки пряжі різноманітного кольору (для дрібних аплікацій)	
4.	Нитки для вишивки	
5.	Різнокольоровий бісер	
6.	Декоративні деталі (металеві сердечка, метелики тощо)	
7.	7 гудзиків (у тон основного кольору чохлаів)	

Продовження таблиці 2.3

8.	Гачок, наповнювач (синтепух), ножиці та голка для вишивання	

Правила безпечної роботи та санітарно-гігієнічні вимоги. Організація робочого місця. «Під час в'язання сидіти прямо, не напружуватись і не сутулячись; спиною опиратися на спинку стільця; в'язання тримати на відстані 30...35 см.. від очей; забезпечити достатнє освітлення робочого місця; світло має падати зліва, згори і трішечки заду; гачком працювати обережно, не розмахувати ним у повітрі і не підносити близько до обличчя; лікті під час роботи тримати опущеними; клубок ниток розмістити внизу у кошику чи коробці так, щоб нитка легко розмотувалася з клубка; після закінчення роботи гачок заховати у шкатулку» [5].

2.3. Економічна на екологічна оцінка виробу

Екологічна оцінка. Для виготовлення виробу використано екологічно чисті матеріали. Умови праці та техніка виконання не являється шкідливою для здоров'я людей. А значить, даний виріб можна

вважати екологічно чистим. Ще можна врахувати, щоб виготовляти подібні вироби можна використовувати матеріали, які залишились від попередніх робіт. Це сприятиме не тільки на економію матеріалів, а й збереженню навколишнього середовища від зайвого засмічування.

Економічна оцінка. Орієнтовна ціна подібного виробу в магазині становить від 80 до 150 гривень. Для виконання даного виробу ми купували лише пряжу (всі інші матеріали та інструменти можна знайти вдома). Вартість ниток за одиницю товару становить 45 грн., саме стільки ниток нам знадобиться для одного чохла. Для нашого виробу знадобиться 7 кольорів ниток (бузкова, біла, жовта, синя, зелена, рожева, бордова), тому відповідно їх ціна буде становити 315 грн. за 7 різних чохлів.

3. Технологічний етап

3.1. Послідовність виготовлення виробу

Таблиця 2.4

Технологічна карта виготовлення виробу

В'язання чохла. В'яжемо гачком ланцюжок з повітряних петель. Кількість петель = висота чохла (трохи менше висоти кухля). Поворот. Далі в'яжемо полотно СБН (стовпчиками без накиду).

Коли пов'язано основне полотно, нитка відрізається (на схемі — «кінець в'язання»). Робиться відступ, і прив'язується планка з отвором для гудзика. Планку-застібку можна зробити з кількома дірочками. Це дозволить використовувати чохол для кухлів різних розмірів.

Продовження таблиці 2.4

В'язання оздоблення. В'яжемо мордочку ведмедика. Умовні позначення:
 ВП — повітряна петля; СБН - стовпчик без накиду; Убавка — 2 петлі пров'язати разом СБН; Надбавка — з 1 СБН (з 1 петлі) вив'язати 2 СБН;
 С1н — стовпчик з 1 накидом; С2Н - стовпчик з 2 накидами.

3 ПП замикаємо в кільце. В'яжемо по колу.

1 ряд: 6 СБН = (6)

2 ряд: 6 збільшень = (12)

3 ряд: 12 СБН = (12)

4 ряд: 12 СБН = (12)

5 ряд (неповний): 6 збільшень = (12), ПОВОРОТ

6 ряд: 12 СБН = (12), ПОВОРОТ

7 ряд: в другу петлю від гачка 1 убавка, 2 СБН, 1 прибавка, 2 СБН, 1 прибавка, 1 СБН, 1 убавка, ПОВОРОТ

8 ряд: у другу петлю від гачка 1 убавка, 6 СБН, 1 убавка, ПОВОРОТ

9 ряд (вушка): в другу петлю від гачка 1 СБН, * 1 с1н, 1 С2Н, 1 с1н * - в одну петлю, 3 СБН, * 1 с1н, 1 С2Н, 1 с1н * - в одну петлю, 1 СБН

Лапи (4 штуки):

3 ВП замикаємо в кільце, В'яжемо по колу.

1 ряд: 6 СБН = (6)

2 ряд: *1 СБН, 1 прибавка* — 3 рази = (9)

Продовження таблиці 2.4

Рекомендації щодо оформлення чохла: у «носик» ведмежою мордочки підкладаємо трохи вати або синтепуха. Вишиваємо на мордочці носик і ротик, пришиваємо очі (чорний великий бісер). Пришиваємо мордочку до основи, при цьому вушка залишаємо не пришитими.

Оформляємо тематично кожен чохол. 1 чохол — 1 день тижня. На правому краю чохла (перед застіркою) вишиваємо назва дня тижня. На лівому краю (біля гудзика) вишиваємо тематичне слово. «Понеділок» — «Morning». Понеділок — день важкий. Будильник надривається, треба вилазити з теплого ліжка і збиратися на улюблену роботу. Ведмедик сидить на ліжку, він ще укритий ковдрою, поруч на тумбочці - будильник. «Вівторок» — «Study». Можна і повчитися. Візьмемо парочку товстих книжок, займемося читанням.

«Середа» — «Office». Середина тижня — робота кипить. Міхо сидить за ноутбуком, поруч чашка із гарячою кавою.

«Четвер» — «Shopping». Після напруженої роботи можна зайнятися шопінгом.

«П'ятниця» — «Love». Звичайно, любов. Про що ще можна думати в п'ятницю. Побачення, квіти.

«Субота» — «Disco». У суботу — вечірка. Можна піти в клуб, потанцювати з друзями.

«Неділя» — «Relax». У неділю можна вибратися на природу.

4. Заключний етап

4.1. Висновки

За результатом проєктно-технологічної роботи можна стверджувати, що мету проєкту досягнуто. Виготовлений виріб відповідає висунутим вимогам щодо призначення, конструкції та використувуваних матеріалів. Виріб вийшов доволі економічним, дуже красивим, екологічно чистим, оригінальним та простим у виготовленні.

4.2. Реклама

Чашка у в'язаному чохлі з візерунком буде хорошим подарунком вашим близьким. Обереже ваші руки від гарячих напоїв, не дасть їм швидко охолонути, а також яскравий принт обов'язково підійме ваш настрій на цілий день. Змінюйте наряди своїй улюбленій чашці щодня. Подаруйте такий подарунок своїм друзям або залиште собі. Зробивши в'язаний чохол для чашки з візерунком на роботу ви станете в центрі уваги (Рис. 2.16).

Рис. 2.16 — В'язані чохли для чашок на кожен день

ВИСНОВКИ

Згідно з метою дослідження нами було обґрунтовано психолого-педагогічні засади формування технологічної культури учнів закладів загальної середньої освіти та розроблена методика формування технологічної культури учнів у процесі організації проєктної діяльності на заняттях технологій у 10-11-их класах.

В результаті дослідження нами розглянута загальна характеристика культури особистості учнів закладу загальної середньої освіти. Визначено, що основне завдання загальноосвітніх навчальних закладів на сучасному етапі — це формування готовності до саморозвитку і безперервної освіти учнів, адже освіта є складовою частиною культури людини і суспільства.

В результаті аналізу інформаційних джерел ми визначили особливості формування технологічної культури як складової загальної культури особистості учня. Розвиток технологічної культури особистості учня заснований на знанні і розумінні ними явищ, процесів, результатів і наслідків перетворення навколишнього світу, які є регулюючими факторами перетворюючої діяльності людини.

На підставі визначеної характеристики сучасних педагогічних технологій та аналізу структури та змісту програми «технології» 10-11 клас (рівень стандарту) нами розроблено календарно-тематичний план (матриця) до технології виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення). Навчально-виховна діяльність в загальноосвітніх закладах не може існувати без попереднього планування роботи педагога. Правильна організація праці дозволяє виділити цілі та завдання, відзначити результати, досягнення учнів за певний період.

На підставі календарно-тематичного плану (матриці) нами розроблено методику організації проєктної діяльності учнів засобами

технології виготовлення виробів в'язаних гачком (предмети інтер'єрного призначення). Виконання творчих проєктів сприяє розвитку естетичного смаку, творчих здібностей, логічного мислення у сфері проєктної діяльності, логіки. Отриманий проєктований об'єкт праці учні будуть застосовувати в своєму повсякденному житті. Крім того, вони мають можливість самостійно оцінити виконану роботу, а також відчуття задоволення від результату, який отриманий власними зусиллями.

Отже, освіта є складовою частиною культури людини і суспільства. Відповідно до вимог сучасної технологічної освіти головним завданням загальної середньої освіти є підготовка творчої, освіченої особистості, здатної до безперервного саморозвитку. В області технологічної освіти велике значення відводиться проблемі розвитку технологічної культури учнів. Під технологічною культурою розуміється рівень розвитку перетворювальної діяльності людини, виражений в сукупності досягнутих технологій матеріального і духовного виробництва і дозволяє йому ефективно брати участь в сучасних технологічних процесах на основі гармонійної взаємодії з природою, суспільством і технологічним середовищем. Технологічна культура повинна бути не тільки частиною освіти, а й метою сучасного освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
2. Александрова М. В. Культура та цивілізація: становлення проблематики в українській філософській думці (кінець XIX початок XX століть): автореф. дис. на здобуття наук. філософ. Наук : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури», / М. В. Александрова. – Х., 2003 – 17 с.
3. Безрученков Ю. В. Професійна культура фахівця: теоретичні аспекти / Безрученков Ю. В. // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. Частина II – 2012. – № 4 (239). – С. 10 – 16.
4. Безрученков Ю. В. Формування професійної культури майбутніх фахівців сфери ресторанного господарства у вищому навчальному закладі: дис. канд. пед. наук; [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Безрученков Ю. В.; Луган. ун-т імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2014. – 257 с.
5. Вчимось в'язати гачком [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://vchymos.blogspot.com/p/i.html>
6. В'язання гачком [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://ukrefs.com.ua/page,2,106672-Vyazanie-kryuchkom.html>
7. Губерський Л. В., Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз / Київський національний ун-т ім. Т. Г. Шевченка / Губерський Л. В., Андрущенко В. П., Михальченко М. І. – К.: Знання України, 2002 – 580с.
8. Данильян О. Г. / Структура культури // Філософія: підручник / О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. – Х. : Право, 2011. – 312 с. –

9. Декоративно-ужиткове мистецтво [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Декоративно-ужиткове_мистецтво
10. Державний стандарт освітньої галузі «Технології» // Трудова підготовка в закладах освіти. –2003. –№1. –
11. Дістервег А. Керівництво до освіти німецьких вчителів. – Б. , 1835
12. Іонін Л. Г. Культура матеріальна і духовна // Нова філософська енциклопедія: В 4 тт. М. : Думка. Під редакцією В. С. Стьопіна. 2001.
13. Історія в'язання спицями та гачком [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <https://poradumo.com.ua/371396-istoriia-viazannia-spiciami-ta-gachkom/>
14. Каган М. С. Філософія культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <https://www.twirpx.com/file/589936/>
15. Календарно - тематичне планування [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <https://vseosvita.ua/library/kalendarno-tematicne-planuvanna-168376.html>
16. Коберник О. М. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і методика : монографія / О. М. Коберник, В. В. Бербец, Н.В. Дубова та ін.. ; за заг. ред. О. М. Коберника. – К. : Наук. світ, 2003 – 172 с.
17. Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу. – Київ: Атіка.- 2008. – 352 с.
18. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К., 2005. – 448 с.
19. Кругликов Г. Методика викладання технології з практикумом: навч. посібник [для студ. Вищ. Пед. Навч. закладів] / Г. Кругликов. – М.: Академія, 2002. – 480 с.
20. Лазаренко О. Класифікація проектів / О. Лазаренко, І. Коваленко. – 2014. – №11 (743). – С. 9-10.

- 21.Метод проєктів [Електронний ресурс]. — Режим доступу до документу: <https://www.sites.google.com/site/metodproektiv/doslidnicki-proekti/tvorci-proekti-1>
22. Морфологія та типологія культури [Електронний ресурс]. — Режим доступу до документу: https://studopedia.com.ua/1_133465_morfologiya-ta-tipologiya-kulturi.html
- 23.Навчальна програма з позашкільної освіти науково-технічного напрямку гуртка «Чарівний гачок». — К. : Будинок дитячої та юнацької творчості «Дивосвіт», 2019. — 14 с.
24. Нариси історії школи і педагогічної думки народів, кінець ХІХ - початок ХХ ст. / Під ред. Е. Д. Дніпрова, С.Ф. Єгорова, Ф. Г. Паначіна та ін - М.: Педагогіка, 2005. —532 с.
25. Пехота О. Формування технологічної культури сучасного викладача як складової його педагогічної майстерності / О. Пехота // Естетика і етика педагогічної дії. — 2012. — Вип. 3. — С. 165 – 180.
26. Прийма С. М. Формування технологічної культури майбутніх учителів інформатики у процесі професійно-педагогічної підготовки // Зб. наук. пр. БДПУ Вип.3. Серія: Педагогічні науки. — Бердянськ: БДПУ, 2005 – с. 162-174.
27. Роганов М. Технологічна культура в педагогічній освіті / М. Роганов // Витоки педагогічної майстерності. — П. : Колектив авторів, 2015. — С. 244-250
28. Сиволап Д. С. Компетентнісний підхід як основа розвитку особистості учнів ЗСО на заняттях трудового навчання / Д. С. Сиволап // Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах: збірник наукових праць за матеріалами V Усеукраїнської науково-практичної конференції. — Х. : книжкове вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2020 – С. 380-384.
29. Сиволап Д. С. Розвиток технологічної культури учнів загальної середньої освіти на заняттях технології / Д. С. Сиволап // Проблеми і

тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти: збірник наукових праць за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції. — Х., 2020 — С. 160-164.

30. Симоненко В. Д. Основи технологічної культури : [підручник для уч. 11 клас. загал. шкіл, гімназій, ліцеїв] / В. Д.Симоненко, Н. В. Матяш. — М. : Вентана Граф, 2000 — 175 С.

31. Симоненко В. Д. Технологічна освіта школярів теоретико-методологічні аспекти : [монографія] / В. Д. Симоненко, М. В. Рятвих, Н. В. Матяш; [під ред. В. Д. Симоненко]. — Брянськ : БДПУ, 1999 — 230 с.

32. Система технологічної освіти у вихованні технологічної культури в навчальному процесі [Електронний ресурс]. — Режим доступу до документу: https://vuzlit.ru/482105/sistema_tehnologichnoyi_osviti_vihovanni_tehnologichnoyi_kulturi_navchalnomu_protsesi

33. Сластенін В. А. Деякі аспекти формування технологічної культури вчителя / А. І. Міщенко, В. А. Сластенін, Н. Г. Руденко // Педагогіка. — 1999 - № 7 - с. 83

34. Сутність культури, її структура, функції та характерні ознаки// Культурологія: теорія та історія культури Навчальний посібник За ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула / Київ: Центр навчальної літератури, 2004. — 368 с

35. Теоретичний аспект поняття «культура» [Електронний ресурс]. — Режим доступу до документу: <https://infopedia.su/4x6ae9.html>

36. Технології (рівень стандарту). Програма для 10-11-х класів ЗНЗ [Електронний ресурс]. — Режим доступу до документу: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58969/>

37. Технологічна культура [Електронний ресурс]. — Режим доступу до документу: <https://vuzlit.ru/482103/vstup>

38. Технологічна культура: сутність і зміст [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: https://stud.com.ua/1774/sotsiologiya/tehnologichna_kultura_sutnist_zmist
39. Учнівська вікі стаття «Історія появи в'язання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: http://wiki.iteach.com.ua/Учнівська_вікі_стаття_«Історія_появи_в'язання»
40. Функції культури // М. М. Закович. Культурологія: українська та зарубіжна культура. Навчальний посібник. – Київ. Знання. 2007
41. Шейкін інформаційна культура // Культурологія. ХХ століття. Енциклопедія. 1998.
42. Шпак Л. М. Проектно-технологічна діяльність як ефективна форма реалізації інновацій у процесі технологічного навчання / Л. М. Шпак // Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах: збірник наукових праць за матеріалами V Усеукраїнської науково-практичної конференції – Херсон: книжкове вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2020 – С. 409-415